

Urmond-Oost en de Graetheide

De opening van het Julianakanaal in 1935 maakte dat het Urmond van toen klem kwam te zitten tussen **de Maas** en het **Julianakanaal**. Het werd in oostelijke richting afgesneden van zijn natuurlijke omgeving, het aangrenzende Graetheidegebied. In dat gebied ten oosten van het Julianakanaal woonden, voornamelijk langs de huidige Mauritslaan, Heirstraat en Molenweg, een beperkt aantal Urmondse families.

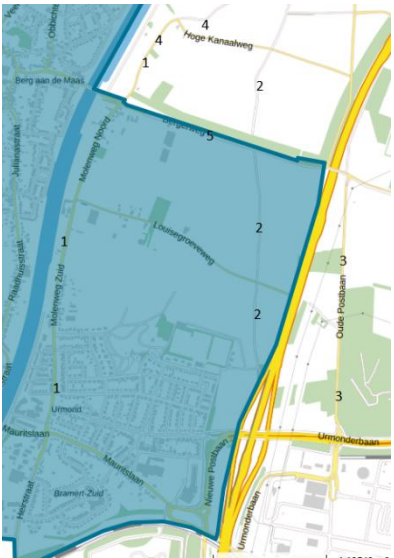
De Graetheide

Het Graetheidegebied kent een lange geschiedenis. Duizenden jaren geleden woonden er al mensen en werd er landbouw en veeteelt bedreven. In de meer recente geschiedenis is Graetheide met name bekend omdat het dankzij ene koning Zwentibold vanaf pakweg 900 na Chr. heel lang gemeenschappelijk bezit van de omliggende dorpen en hun inwoners was. De inwoners mochten het gebied gebruiken voor hun vee en om hout te kappen, maar het was niet hun bezit. De voor het vee bestemde toegangen naar het gebied werden veedriften of dreven genoemd. Tussen Urmond en Stein zijn ten zuiden van het Heidekamppark nog twee oude dreven zichtbaar. In 1819 werd het gebied Graetheide na veel discussie onder de omliggende dorpen verdeeld. Vooral de gemeente Urmond voelde zich benadeeld omdat ze veel minder gebied toegewezen kreeg dan hun inwoners tot dan toe in gebruik hadden. Het leidde zelfs tot het aftreden van Urmondse burgemeesters. Vooral de kleine boeren, die geen geld hadden om grond te kopen waren de dupe. Ze hadden veel profijt van de gemeenschappelijke grond gehad en raakten dit grotendeels kwijt. Tot begin 20e eeuw bleef de Graetheide vrij leeg. Er werden verspreid over het gebied slechts een paar boerderijen gebouwd. In 1901 werd in het gebied de Lexhy bruinkool ontdekt. Van 1919 tot 1921 werden twee groeves geëxploiteerd, eentje noordelijk en eentje zuidelijk van de Urmonderbaan. Overblijfselen van de groeves zijn nu nog zichtbaar. De afvoer van bruinkool ging onder meer per veldspoor via de toenmalige Berger Koestraat, nu Louisegroeveweg geheten, en werd aan de Berger Schoor op schepen gestort. De in 1926 van start gegane Staatsmijn Maurits ging vanaf toen meer en meer haar stempel op het Graetheidegebied drukken. Na 1930 werd het zuidelijk deel van Graetheide in gebruik genomen voor de bouw van de chemische fabrieken van de toenmalige *DSM*. Vanaf 1965 kocht DSM ook in het noordelijk deel grond aan.

Wegen

Het gebied van het huidige Urmond-Oost kende in het verleden een aantal verbindingswegen, die nu nog dienst doen. Vanaf Maastricht liep oostelijk van de Maas een **weg (1)** naar het noorden. De Heirstraat en de Molenweg in Urmond en de Hoge Kanaalweg in Berg aan de Maas (langs het Stenen Kruis) lagen op de route. De weg ging verder richting Obbicht. Over de periode van aanleg verschillen de meningen. Sommigen schijven de aanleg van de weg toe aan de Romeinen. Anderen gaan ervan uit dat de weg veel later tot stand moet zijn gekomen. Een andere noord-zuid verbinding was de weg van Maastricht naar Roermond die nu oostelijk van het huidige Urmond-Oost gelegen is. Van deze weg, **Oude Baan (2)** geheten, zijn nog stukken aanwezig als veldweg tussen Urmond-Oost en de A2. De Franse bezetter besloot in 1821 om de **Oude Postbaan (3)** aan te leggen, thans oostelijk van de A2 gelegen. Deze raakte na verloop van tijd in verval, werd opgeknapt en uiteindelijk in 1964 geasfalteerd. Verreweg de bekendste vroegere route in onze omgeving was de **Maasbaan** oftewel **de Maesbahne (4)**. Deze liep net ten noorden van het blauwe gebied vanaf Berg aan de Maas via Guttecoven en Einighausen naar Sittard. De weg was vier eeuwen lang van groot belang voor het vervoer van handelswaar vanuit en naar de Maashaven in Urmond. Een rechtstreekse weg van Urmond naar Sittard bestond toe nog niet. Wel was er een voetpad dat gebruikt werd om vanuit Urmond naar de markt in Sittard te gaan. Tussen 1768 en 1771 werd de **Steenweg (5)**, de huidige Bergerweg) tussen Berg en Sittard aangelegd. De Maasbaan werd daarna niet meer gebruikt.

Urmond-Oost

Na de Tweede Wereldoorlog woonden er in het gebied van de Graetheide, dat nu Urmond Oost heet, nog maar een zeer beperkt aantal mensen. Aan het einde van de jaren 40 en beginjaren 50 sprak de gemeenteraad van Urmond meerdere keren over de bouw van een nieuwe wijk ten oosten van het Julianakanaal. De ruimte tussen de Maas en Julianakanaal was te klein voor het invullen van de woonbehoeften van zowel de eigen inwoners als de woningzoekenden, die een baan vonden in de mijn- en latere chemische industrie. De gemeenteraad besloot op 1 december 1953 tot de bouw van een nieuwe woonkern ten oosten van het Julianakanaal. Vanaf 1954 werd het gebied bouwrijp gemaakt. Grond werd aangekocht of onteigend en er kwamen straten en riolering. Tussen 1955 en 1970 werden veel woningen gebouwd, vooral twee-onder-één-kapwoningen. In de eerste jaren ontstonden naast woningen ook belangrijke voorzieningen, zoals het klooster van de Minderbroeders Conventuelen (1958) en het Pater Kolbehuis (1964). Beide voorzieningen zijn thans niet meer als zodanig in gebruik. Tussen 1970 en 2000 breidde Urmond-Oost sterk uit naar het noorden, westen en zuiden. In 1975 werd het Molenpark geopend. In 1980 kreeg voetbalvereniging Urmondia een nieuw sportcomplex aan de Swentiboldlaan. Het oorspronkelijke winkelcentrum aan het Sint-Antoniusplein ontwikkelde zich echter minder goed dan gehoopt. Het aantal winkels nam af en het plein groeide niet uit tot het centrale hart van de wijk. Na 2000 bleef Urmond Oost zich verder ontwikkelen. In Bramert-Zuid werden de basisschool De Maaskei en het kleinschalig ouderencomplex Bramerterhof gerealiseerd. In 2014 werd het Heidekamppark, aangelegd bovenop

de oude DSM gipsdeponie, officieel geopend. Grenzend aan het Julianakanaal werden een verpleeghuis met zorgwoningen (2000) en de Kooypoort met levensloopbestendige woningen (2011) gerealiseerd. Ten noorden daarvan werd de moderne woonwijk Kanaalboulevard gerealiseerd. In 2025 zijn de eerste woningen in het noordelijk uitbreidingsplan Lindehagen opgeleverd. Urmond-Oost is qua inwoners inmiddels meer dan 2,5 keer zo groot als het oorspronkelijke oude Urmond. Urmond-Oost is een relatief jonge wijk maar bezit toch twee belangrijke Rijksmonumenten zoals de tussen 1751 en 1755 gebouwde Mariakapel (Bokkenrijderskapel) en de uit 1805 daterende Standerdmolen.

